

STATENS SIVILRETTSFORVALTNING
v/ Tilsynsrådet for kriminalomsorgen
Postboks 2105 Vika
0125 OSLO

Deres ref:
25/4666

Vår ref:
2026/31246-9

Dato:
05.05.2026

Trondheim fengsel og forvaringsanstalts tilbakemelding på rapport fra Tilsynsrådet etter tilsyn 150525

Vi viser til rapport etter tilsyn ved Trondheim fengsel og forvaringsanstalt avdeling Nermarka den 15. mai 2025, og oversendelse av rapporten av 13. april 2026, deres saksnummer 25/4666.

I oversendelsen ble det gitt frist for å gi en orientering om oppfølging av rapportens anbefalinger innen 27. april 2026. Etter forespørsel fikk vi utsatt frist til 5. mai 2026.

Rapporten er gjort tilgjengelig for innsatte på alle våre avdelinger.

I det følgende kommer vår tilbakemelding på deres rapport.

Punkt 2.1.2 Barn og unge innsatte

Fra rapporten hitsettes:

«Tilsynsrådet anbefaler at Trondheim fengsel jobber for at innsatte under 18 år ikke skal sone i Trondheim fengsel.»

Trondheim fengsel og forvaringsanstalt tar kun imot innsatte under 18 år når det er tvingende nødvendig, fordi det er fullt på ungdomsenhetene. Det er for øvrig regionalt nivå i kriminalomsorgen som beslutter hvilket fengsel ungdommen skal innsettes i. Eventuelle opphold av innsatte under 18 år i anstalten begrenses til så kort tid som mulig. I de tilfellene vi har vært strengt nødt til å ta imot innsatte under 18 år har fengselet hatt stort fokus på barnets beste, herunder sørget for å skjerme den innsatte i størst mulig grad ved å etablere et trygt miljø for vedkommende.

Punkt 2.1.3 Innsatte med utenlandsk bakgrunn

Fra rapporten hitsettes:

«Tilsynsrådet anbefaler at Trondheim fengsel

- benytter tolk ved innkomstsamtale til alle innsatte som ikke har tilstrekkelige språkferdigheter.*

- *benytter tolk når viktig informasjon skal gis eller innsatte ønsker å formidle informasjon til fengselet.»* 2

Trondheim fengsel og forvaringsanstalt benytter i dag tolk i stor utstrekning, og vi har også fokus i avdelingene å benytte tolk i større grad når det er behov. Vi tar til etterretning Tilsynsrådets anbefaling om å unngå bruk av ChatGPT så langt det er mulig, vi bemerker imidlertid i denne sammenheng at vi ikke bruker ChatGPT til personsensitive opplysninger eller formidling av vedtak. Vi benytter tolk ved alle forkynnelser eller meddelelser av offentlige dokumenter. Vi benytter også tolk om innsatte ber om det.

Bruk av tolk var tema under Sivilombudets besøk i mars 2024. I etterkant av besøket ble det gjort flere endringer. Vi endret vårt inkomstskjema slik at det skal tas konkret stilling til om tolk er nødvendig ved gjennomføring av inkomstsamtale. Tolk skal tilbys alle som har behov for det i inkomstsamtalen og det skal dokumenteres at dette er gjort. Generell bruk av tolk skal også registreres i journal. Det er videre kommunisert ut til ansatte at terskelen for bruk av tolk skal være lav.

Innsettelse i varetekt er ofte ikke planlagt og det kan være kort tid fra beskjed om innsettelse til innsatte er ankommet fengselet. Videre kan innsettelse finne sted på ettermiddag og kveldstid. Det kan i disse situasjonene være utfordrende å fremskaffe riktig tolk på kort varsel. Fengselet har fokus på å være i forkant ved å innhente informasjon fra politiet om det er behov for tolk, forut for innsettelse.

Vi merker oss Tilsynsrådets anbefaling på området og vil fortsette å ha fokus på bruk av tolk.

Punkt 2.1.4. Uverdige og utrygge forhold ved E-bygget

Fra rapporten hitsettes:

«Tilsynsrådet anbefaler at Trondheim fengsel

- *sikrer at alle innsatte kan gå på toalettet når det er nødvendig, og at det kan skje på en hygienisk og anstendig måte.*
- *arbeider for at avdelingene på E-bygget får en størrelse og utforming som legger til rette for trygghet og oppfølging og at cellene utstyres med eget toalett og dusj.»*

E-bygget i Trondheim fengsel og forvaringsanstalt ble helt tømt for innsatte og avstengt i oktober 2025. I november 2025 påbegynte arbeidet med rehabilitering av bygningsmassen. Rehabiliteringen har planlagt ferdigstilling sommeren 2027. Alle 73 celler skal renoveres og vil få eget toalett. Celledører og vinduer skal byttes og cellene skal pusses opp og få ny innredning. Det vil i tillegg bli etablert felles luftebalkonger på alle avdelinger og fellesområdet skal pusses opp med nye kjøkken. Vaktrommene skal utvides og dermed også legge til rette for bedre arbeidsforhold for våre ansatte.

I planleggingsfasen av rehabiliteringen fremla Trondheim fengsel og forvaringsanstalt forslag overfor Kriminalomsorgsdirektoratet om å redusere utnyttelsesgraden på avdelingene fra 20 celler til 14 celler på hver avdeling. Dette blant annet begrunnet i opplevelsen av trygghet for våre innsatte og ansatte, for å hindre selvisolering og for å tilpasse bygget moderne fengselsdrift. Dette fikk vi negativ tilbakemelding på.

For øvrig vises til vår tilbakemelding til Sivilombudet av 10.01.2025 og det som der gjaldt E-bygget. Trondheim fengsel og forvaringsanstalt er nå svært tilfreds med at den lenge planlagte rehabiliteringen av bygningsmassen nå er i gang.

Når E-bygget åpner igjen i 2027 vil fengselet arbeide for å legge til rette for trygghet for de innsatte som skal ha opphold der, innenfor de nye rammene vi får med rehabiliterte celler og fellesområder.

Punkt 2.1.5. Forvaringsavdelingen

Fra rapporten hitsettes:

«Tilsynsrådet anbefaler at Trondheim fengsel

- *sikrer at innsatte i forvaringsavdelingen får relevant innhold i straffegjennomføringen og nødvendig opplæring.»*

Vi bemerker at psykolog som er ansatt i 40% stilling ved forvaringsavdelingen, kun utfører risikovurderinger og ikke behandling.

Trondheim fengsel og forvaringsanstalt tar til etterretning Tilsynsrådets inntrykk av at de innsatte på forvaringsavdelingen opplever programtilbudet som lite, og at det er lite rom for individuelle tilpasninger og oppfølging for å sikre progresjon.

Forvaringsavdelingen legger opp soningen til den enkelte innsatte etter den innsattes individuelle behov. Alle domfelte har en kontaktbetjentgruppe som består av 3-4 ansatte. I kontaktbetjentgruppene jobbes det for å legge en individuell plan tilrettelagt for den enkelte innsattes utfordringer og behov.

Som det nevnes i rapporten kan forvaringsdømte få tilbud om program for seksuallovbrudd og sinnemestring, i tillegg til å delta i reflekterende samtaler. Innsatte som er vurdert å være i målgruppen, tilbys BASIS (Behandling av seksuallovbruddsproblematikk i spesialisthelsetjenesten). I løpet av juni vil også alle ansatte ved forvaringsavdelingen være opplært i Motivator, som er et program som har som tema motivasjon for forandringer i livet, og innsikt i hvordan få det til.

Fengselet er bevisst på tilbudene vi har innenfor fengselsmuren. Utover de tilbudene som fengselet har selv, tilstreber vi derfor også at domfelte kan delta i behandlings- eller endringsrettede tiltak på utsiden.

Punkt 2.2.3. Innlåsing og faktisk isolasjon

Fra rapporten hitsettes:

«Tilsynsrådet anbefaler at Trondheim fengsel

- *sikrer at alle innsatte som ikke er besluttet isolert kan tilbringe minst åtte timer utenfor cellen hver dag og drive med meningsfulle aktiviteter, inkludert i helgene.*

Tilsynsrådet ber om tilbakemelding på

- *innlåsingstiden for innsatte som ikke er sysselsatt full tid eller som ikke har et aktivitetstilbud.»*

Trondheim fengsel og forvaringsanstalt har på de fleste avdelingene en dagsorden som tilsier utlåsningstid på mer enn åtte timer på hverdager, og en utlåsningstid nært opp til åtte timer på helg. Dessverre klarer vi ikke dette på alle avdelinger til enhver tid, og særlig vår avdeling A1 har lite utlåsningstid.

Trondheim fengsel og forvaringsanstalt har sett på muligheten for å øke utlåsningstiden, men dette vil kreve øking i bemanning, noe vi ikke har rom for innenfor de rammene vi har blitt tildelt. For å øke utlåsningstiden er vi avhengig av større bemanningsressurser. Vi har

sett på alternative løsninger, men utfordringen vår er at med nåværende bemanning så vil økt aktivisering/utlåsning på A1 medføre mindre aktivisering av isolerte innsatte. I perioder med få isolerte innsatte, øker vi utlåsningstiden på A1 så mye som mulig. Vi etterstreber at innsatte på A1 skal sitte på avdelingen i så kort tid som mulig, og de fleste får tilbud om å bytte avdeling innen 3 uker. Vi kan imidlertid ikke per i dag se hvordan vi generelt kan øke utlåsningstiden uten ytterligere bemanningsressurser. 4

Tilsynsrådet ber om en tilbakemelding på innlåsningstiden for innsatte som ikke er sysselsatt fulltid eller som ikke har et aktivitetstilbud. Innsatte som ikke er sysselsatt har 6 timer utlåsningstid i døgnet på hverdager, og 7 timer og 45 minutter i helgene. Innsatte som har halvdags sysselsettingstilbud har 9 timer utlåsningstid på hverdager og 7 timer og 45 minutter i helgene.

Punkt 2.2.4. Utelukkelse

Fra rapporten hitsettes:

«Tilsynsrådet anbefaler at Trondheim fengsel

- *styrker sitt arbeid med å forebygge isolasjon og bruk av tvangsmidler.*
- *sikrer fortløpende og skriftlige dokumenterte vurderinger av om isolasjon fortsatt er strengt nødvendig.*
- *sikrer at alle innsatte får minimum to timer meningsfull menneskelig kontakt hver dag.»*

Trondheim fengsel og forvaringsanstalt har kontinuerlig fokus på forebygging av isolasjon og bruk av tvangsmidler. Eksempelvis er isolasjon og bruk av tvangsmidler et gjentakende tema i opplæring og på fagdager for operative førstebejenter. Videre er det også tema i avdelingsmøter på restriktiv avdeling og med aktivitetsteamet, samt i møte med helseavdelingen. I tråd med Tilsynsrådets anbefaling vil vi fortsette å ha fokus på dette arbeidet også fremover.

Fengselet har rutine på at bruk av utelukkelse skal vurderes fortløpende, minimum to ganger per vakt. Det skal vurderes om isolasjon fortsatt er nødvendig og et forholdsmessig tiltak. Vurderingene skal dokumenteres i journalsystemet Kompis. Vurderingene dokumenteres også i vaktjournal.

Med dagens bemanning er det tidvis utfordrende å tilby alle utelukkede innsatte to timer meningsfull menneskelig kontakt hver dag. Som det nevnes i rapporten, har vi ikke bemanning til å oppfylle kravet om to timer meningsfull menneskelig kontakt når restriktiv avdeling A2 har fullt belegg. Vår prioritering er da å tilby alle innsatte noe aktivitet. Det føres avvik i de tilfeller at innsatte selv tilkjenner at de ikke ønsker tilbud og i de tilfeller fengselet ikke klarer å tilby to timer.

Punkt 2.3. Sikkerhetscelle og sikkerhetsseng

Fra rapporten hitsettes:

«Tilsynsrådet anbefaler at Trondheim fengsel

- *begrenser bruken av sikkerhetscelle.*
- *serverer mat og drikke til innsatte på sikkerhetscelle på en respektfull og verdig måte.*
- *monterer en klokke på sikkerhetscellen med sikkerhetssengen.*

Tilsynsrådet ber om tilbakemelding på

- *hvilke tiltak som gjøres for å begrense bruken av sikkerhetscelle.»*

Trondheim fengsel og forvaringsanstalt gjør alltid vurderinger før bruk av sikkerhetscelle. 5
Bruk av sikkerhetscelle blir kun benyttet dersom forholdene gjør det strengt nødvendig og der hvor mindre inngripende tiltak forges har vært forsøkt eller åpenbart vil være utilstrekkelig. Vi er enig i anbefalingen om at bruk av sikkerhetscelle bør begrenses så langt det lar seg gjøre.

Hva gjelder Tilsynsrådets anbefaling som omhandler servering av mat og drikke på sikkerhetscelle viser vi til vår tilbakemelding på faktaopplysninger datert 09.04.2026 hvor vi opplyste at fengselet etter Sivilombudets besøk i mars 2024 endret instruksverket som gjelder for servering av mat på sikkerhetscelle og sikkerhetsseng. I vårt interne instruksverk står følgende: «I forbindelse med servering av mat og drikke skal primært observasjonsluken benyttes, alternativt åpning av celledør. Gulvluke skal kun benyttes dersom det vurderes som sikkerhetsmessig nødvendig og skal dokumenteres i protokoll.»

Trondheim fengsel og forvaringsanstalt vil følge Tilsynsrådets anbefaling og montere klokke på sikkerhetscellen med sikkerhetsseng.

For å begrense bruken av sikkerhetscelle gjør Trondheim fengsel og forvaringsanstalt følgende tiltak:

- Vi øker fokuset på opplæring, regelverksforståelse og veiledning av de operative lederne som er satt til å håndtere disse situasjonene.
- Vi har tett samarbeid med fengselets helsetjeneste og spesialhelsetjeneste slik at forebyggende tiltak kan iverksettes opp imot innsatte som har sammensatte utfordringer.
- Vi opprettholder å ha tette og hyppige vurderinger, inkludert god dokumentering, for å hindre at tiltak ikke varer lengre enn strengt nødvendig. Som ved ordinære utelukkelse etter strgf. § 37, har fengselet rutine på at bruk av sikkerhetscelle skal vurderes fortløpende, minimum to ganger per vakt. Det skal vurderes om sikkerhetscelle fortsatt er strengt nødvendig og et forholdsmessig tiltak. Vurderingene skal dokumenteres i journalsystemet Kompis. Vurderingene dokumenteres også i vaktjournal.
- Vi benytter våre ressurser i aktivitetsteam til særskilt å følge opp innsatte som sitter utelukket, som isolasjonsdempende tiltak.
- Vurderingene som foretas følges opp og kvalitetssikres internt, og vedtak om sikkerhetscelle oversendes fortløpende til regionalt nivå.

Punkt 2.4. Bruk av kontrolltiltak

Fra rapporten hitsettes:

«Tilsynsrådet anbefaler at Trondheim fengsel

- reduserer antall nakenvistasjoner og urinprøver til de tilfellene hvor det er nødvendig og forholdsmessig, og sikkerheten ikke kan ivaretas på andre måter (minste inngreps prinsipp).
- sikrer at kontroll med narkotikahund gjennomføres på bakgrunn av konkret mistanke.»

Trondheim fengsel og forvaringsanstalt ser at andelen kroppsvistasjoner fremstår høy når man ser det i lys av antall funn. Vi understreker at hver kroppsvistasjon foretas etter en konkret og individuell vurdering av om det er nødvendig og forholdsmessig. Det vil si at det kun skal foretas der det foreligger opplysninger eller holdepunkter som gir grunn til en mistanke, og det skal alltid foretas en avveining av nødvendigheten av tiltaket og tiltakets inngripende karakter. Vi vurderer om det foreligger lempeligere kontrolltiltak som kan avklare en mistanke.

Alle beslutninger om kroppsvisitasjon skal begrunnes og journalføres i Kompis. Fengselet vil fortsette å ha fokus på de vurderingene som skal gjøres i forkant av en kroppsvisitasjon, herunder at det vurderes minste inngreps prinsipp.

Selv om antallet funn ved disse visitasjonene er lave, vurderer vi likevel at slike visitasjoner i enkelte situasjoner er et nødvendig og forholdsmessig kontrolltiltak for å avdekke eventuelle forsøk på innsmugling. Dette er igjen viktig for å ivareta sikkerheten på avdelingene og rusforbudet som er i fengsel.

Vi vurderer at å begrense bruk av narkotikahund til de tilfellene hvor det foreligger en konkret mistanke vil utgjøre en sikkerhetsutfordring i fengselet. Bruk av hund er et viktig verktøy til å avdekke bruk, oppbevaring og forsøk på innsmugling av rusmidler som ikke er lovlig foreskrevet og ivareta rusforbudet som er i fengsel. Dette tiltaket har også en viktig preventiv effekt.

Punkt 2.5. Forebygging av selvdraprisiko og selvdrap

Fra rapporten hitsettes:

«Tilsynsrådet anbefaler at Trondheim fengsel

- *etablerer rutiner for å gjennomføre fornyede selvdrapskartlegginger ved endringer i innsattes situasjon.*
- *utarbeider rutiner som sikrer at ansatte er informert og oppdatert om de innsattes situasjon.*
- *sikrer opplæring om gjenkjenning av risikofaktorer for selvdrap og selvskading*
- *sikrer at innsatte som har forhøyet risiko for selvmord og selvskading blir møtt med kunnskapsbaserte forebyggingstiltak, som økt menneskelig kontakt, omsorg og aktivisering.*
- *sikrer at isolasjon ikke brukes som et virkemiddel for å forebygge eller håndtere selvmordsrisiko.»*

Trondheim fengsel og forvaringsanstalt har igangsatt arbeid med å etablere rutiner for å gjennomføre fornyede selvdrapskartlegginger ved endringer i innsattes situasjon.

Fengselet har rutiner som sikrer at ansatte er informert og oppdaterte om de innsattes situasjon. Dette gjøres gjennom daglige sikker jobb-analyser, grundige overlappinger mellom vaktlag, avdelingsmøter, dagjournaler og fokustavle.

Hva gjelder opplæring om gjenkjenning av risikofaktorer for selvdrap og selvskading så sender vi ansatte på VIVAT kurs årlig, og vi bruker også kompetansen i spesialisthelsetjenesten som jevnlig oppdaterer oss på risikofaktorer.

Som kunnskapsbaserte forebyggingstiltak benytter fengselet i dag aktivitet og samtale med aktiviseringsteam, økt tilsyn, tilgang til SOS hjelpetelefon, og etablering av kontakt med helse- og spesialisthelsetjeneste. Vi har en egen rutine for innsatte med omfattende hjelpe- og omsorgsbehov som sikrer samarbeidet mellom fengselet, fengselshelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten i disse tilfellene. Videre gir vi innsatte økt telefontid og mulighet for besøk/videobesøk så langt det lar seg gjøre. I tillegg har vi celler med statisk overvåking med pust- og bevegelsessensor.

Isolasjon som tiltak for å forebygge selvmord er fengselets siste utveg for å håndtere denne type problematikk. Vi vil alltid forsøke andre tiltak. Dessverre er vi i tilfeller nødt til å bruke sikkerhetscelle for å hindre selvmord. Vi har en innsattepopulasjon hvor svært

mange sliter med dårlig psykisk helse. Vi vet at økt menneskelig kontakt kan redusere sikkerhetscellebruk, men vi har begrensede bemanningsressurser og får ikke til å tilby dette i så stor grad som vi ønsker.

7

Punkt 2.6. Helsetjenester i fengselet

Fra rapporten hitsettes:

«Tilsynsrådet anbefaler at Trondheim fengsel

- *sikrer at medisiner oppbevares i låsbart skap.*
- *etterstreber at medisiner deles ut av helsepersonell.»*

Fengselet har rutine hvor alle medisiner skal oppbevares i låsbare medisinskap på vaktrom. Fengselet fortsetter å kommunisere viktigheten av dette til alle avdelinger. Brudd på dette påtales.

Det er fengselet som administrerer medisinutdeling fra dosett til innsatte. Dette etter avtale med den kommunale fengselshelsetjenesten om praktisk bistand. Det er ikke ønskelig at innsatte administrerer medisinene sine selv, som ville vært tilfellet dersom medisinadministreringen skulle vært håndtert av helsetjenesten. Dette av sikkerhetsmessige hensyn for å hindre spredning, press og deling av medisiner mellom innsatte.

Punkt 2.7.1. Kartlegging av innsatte

Fra rapporten hitsette:

«Tilsynsrådet anbefaler at Trondheim fengsel

- *etablerer en rutine som sikrer en mer helhetlig praksis for utarbeidelse av soningsplaner og risikovurderinger.»*

Fengselet bruker BRIK i stor grad. BRIK står for Behovs- og ressurskartlegging i kriminalomsorgen, og er et verktøy som brukes for å kartlegge innsattes behov for tiltak som bolig, arbeid, utdanning og helsehjelp, med mål om å lette tilbakeføringen til et kriminalitetsfritt liv.

Fengselet er også i gang med å benytte soningsplanverktøyet POP – Plan for oppfølging og progresjon. POP er den innsatte/domfelte sin plan for hvordan straffen skal gjennomføres med et godt innhold og progresjon. Planen skal ivareta de områder hvor innsatte/domfelte ønsker endring og bistand. Den skal inneholde tiltak i tilbakeføringsarbeidet som kan forebygge ny kriminalitet etter endt straff. Vi jobber nå med å etablere og inkorporere rutiner for POP og gjennomføring av dette i enheten.

Punkt 2.8. Kontakt med familie og venner

Fra rapporten hitsettes:

«Tilsynsrådet anbefaler at Trondheim fengsel

- *utvider de innsattes ringetid.*
- *innvilger mer ringetid for innsatte som ikke kan gjennomføre besøk.*
- *arbeider for å gjøre utearealet foran familierommet mer tilrettelagt for barn.*
- *arbeider for at innsatte ved fengselet gjøres kjent med besøksrommet ved Leira.*
- *sikrer at kontroll av innsattes videosamtaler kun skjer der det er nødvendig og forholdsmessig etter en individuell vurdering.»*

Som bemerket i vår tilbakemelding på faktaopplysninger av 09.04.2026 er det ikke korrekt at de innsattes ringetid som hovedregel er 30 minutter per uke. Etter Sivilombudets besøk

i 2024 økte fengselet ringetiden til 42 minutter. Ringetid utover dette er behovsprøvd og 8 avgjøres etter konkrete og individuelle vurderinger.

Fengselet merker seg Tilsynsrådets tilbakemelding på utearealet foran familierommet og vil se nærmere på hvordan vi kan utbedre utearealet og gjøre det mer tilrettelagt for barn.

Kontroll av innsattes videosamtaler skjer kun der det er nødvendig og forholdsmessig etter en individuell vurdering. Avgjørelser om kontrolltiltak ved videobesøk fattes i enkeltvedtak, i likhet som ved fysiske besøk. Både den innsatte og besøkende har klageadgang.

Trondheim fengsel og forvaringsanstalt

Tonje Wisth
Ass fengselsleder

Nora Brauten Opdal
seniorrådgiver

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.